

**KMV irodalmi pályázata – Publicisztika
2013**

Berec Sára

KINCSKERESÉS

A történelem másfajta megközelítésből történő oktatására jelenleg még kevés országban találunk törekvéseket. Az *oral history*, azaz az elbeszélte történelem kutatása számos izgalmas, újfajta lehetőséget biztosít mind a tanárok, mind a diákok számára. „Az egyéni történetekből kiindulva megérthetjük a hatalmas rendszert.” – állítja **Nagy Tibor**, a szabadkai Kosztolányi Dezső Tehetséggondozó Gimnázium egyik történelemtanára, aki már kisgyermek korában eldöntötte, hogy történelemmel szeretne foglalkozni. Maga is kutató lévén, minden évben arra ösztönzi a tanulóit, hogy kutassák fel a családjukban fellelhető első és második világháborús emlékeket, amiket azután az osztályban közkinccsé tesznek.

Miért tartja fontosnak, hogy ily módon vezesse be a diákokat a történelembe?

Azok, akiket különben is érdekel a történelem, a dátumokat, neveket, eseményeket az interneten, könyvtárban is meg tudják találni. Sokkal érdekesebbek azok az egyének történetei, akik lehet, hogy nem voltak világraszóló emberek, tetteikkel nem forgatták ki sarkából a világot, de egy adott pillanatban, helyen egy rendszer kis csavarjai voltak. Az ő történetükből épül fel a nagy történelem. Ők azok, akik építik a gazdaságot, a kultúrát, létrehozzák a tudományokat, megvívják a háborúkat, egy-egy politikai választáson jól vagy rosszul döntenek. Ha ismerjük a kisembert, akkor lehet, hogy könnyebben megismerjük a nagy dolgokat is. Ugyanakkor ez a bizonyos kisember maradt ki a történelemből. A történelem sohasem az egyszerű falusi nénikről-bácsikról szól. A másik dolog, amiért ez szimpatikus nekem, az az, hogy a diákok a saját kutatásuk eredményeit jegyzik inkább meg. Mert azt, hogy mikor kezdődött egy-egy háború vagy csata, lehet, hogy az adott pillanatban tudják, de tíz év múlva kötve hiszem.

Mióta végeztet családkutatást a tanulóival?

Először a bácskossuthfalvi (ómoravicai) általános iskolában kezdtem el ezzel foglalkozni. Öt-hat éve taníthattam ott, amikor egyszer csak bevillant, hogy megkérdezem a gyerekektől, vajon tudják-e a saját családjuk történetét. A reakció az volt, ami a mai napig: volt egy nagyon kis csoport, aki valamit tudott, a többiek pedig semmit sem. A kutatás és keresés után mindig akad olyan tanuló, aki valamilyen különleges tárgyat, történetet talál, amiről ő maga sem tudott.

Melyek ezek a tárgyak?

Inkább fényképek, érdekes tárgyak szoktak előkerülni, tábori levelek és menetjegyek ritkábban. Sűrűn találkozok olyan tárgyakkal, amelyeket a katonák készítettek a lövészárkokban, általában golyók vagy ágyúgránátok hüvelyeit felhasználva, mivel az éveken keresztül tartó háborúban valamivel el kellett ütniük az idejüket. Sok mindent el tudtak készíteni: a tintatartótól kezdve, a tollon keresztül a gyújtóig, szalvéta- és gyufatartóig. Az ilyen tárgyak, abból az egyszerű okból kifolyólag, hogy fémből készültek, tovább megmaradtak, mint a bőrből vagy fából készültek.

Melyik volt eddig a legérdekesebb „lelet”?

A legelső különleges tárgyat egy bácskossuthfalvi kislány hozta, mégpedig az egyik dédnagyapjának a katonai vonatjegye volt, amit a keleti fronton állították ki és Budapestig szólt. Amikor Budapestet elérte, a jegyet felülírták, és jöhetett vele Szabadkáig.

Az első vagy a második világháborúból maradtak inkább fenn tárgyak?

Érdekes módon az elsőből. A második időben közelebb áll hozzánk, még az ott harcoló hozzátartozók is élhetnek, az emlékek sem fakultak annyira meg, nem halt ki annyi generáció, mint az első világháború óta. Viszont az első világháborúból sokkal érdekesebb dolgokat hoznak a gyerekek, erre az időszakra jobban ráharapnak.

Miért?

Talán azért, mert a második világháborúban a délvidéki magyarság nem olyan nagy számban vett részt, mint az elsőben, és nem is volt olyan hatással a háború a területünkre. Az első világháború után a hadsereg több olyan dolgot adott ki egy leszerelő bakának, amit el tudott tenni. Diplomát arról, hogy leszerelt. Nagyon szép, színes, kézzel festett diplomák ezek, amibe egy fénykép van ragasztva. A paraszti világban egy-egy ilyen fénykép nagyon sokat ért, mivel akkor egy ember életében általában két-három fénykép készült, és ez egy volt közülük. A XX. század derekán már több kép készült, és éppen ezért nem volt akkora jelentőségük, sem értékük.

A személyes élmények mennyire motiválták a tanulókat, hogy további kutatásokat végezzenek a családjukról?

Nagyon kevés példa volt erre. Inkább az a jellemző, hogy ezeket a megtalált dolgokat elteszik, és tartósan megőrzik. Sok esetben, amikor egy-egy hozzátartozó meghal, a házáat kiürítik, az értéktelen tárgyak a szemétre kerülnek a kacatoknak tűnő háborús emlékekkel együtt. Ha a gyerek a kidobnivaló kacatok között ilyen tárgyakat talál, és meglátja bennük az értéket, kincsként tekint rájuk, akkor már elértem a célokat. Azt szeretném, ha a gyerekek megőriznék az értékes kincseket, és tudatosan eltennék a polcra a hozzájuk tartozó történetekkel, hogy később továbbadhassák a saját gyerekeiknek.

Melyik a legmeghatározóbb pillanat, amiért érdemes volt kíváncsi kutatónak lenni?

Amikor még fiatal legény voltam, találkoztam első világháborút megélt emberekkel, akik személyesen meséltek az átélt eseményekről. Igaz, hogy idősek voltak és kevesen voltak, de éltek, és el tudtam velük beszélgetni, és ez volt a legnagyobb dolog, ami történt velem. Abban a pillanatban nem tűnt olyan nagy dolognak, de ma, hogy már nincsenek köztünk és magukkal vittek sok mindent, igazán most értékelődik fel bennem. Ez az a dolog, amit próbálok a diákjaimnak elmagyarázni, hogy még most kell összegyűjteni a fennmaradt emlékeket, mert talán még minden családban akad egy-két ember, aki a résztvevők meséjére még emlékszik, vagy talán őrzi egy-egy tárgyukat.

Mennyire tartja fontosnak, hogy a mikrotörténelemre épüljön a történelemoktatás?

Nagyon fontosnak tartom, hiszen ezekből a kis egyéni történetekből épül fel az egész nagy történelem. Nem a világtörténelem, de egy mikroközösség történelme. Egyszerűen a történelemtanításban ez el lett nyomva. Régebben volt egy ilyen tendencia, szabály, de az inkább a földrajztanítás terén volt. A nyolcadikos tantervben benne volt, hogy az utolsó pár órán az adott régió földrajzával kell megismerkedniük a tanulóknak, ahol élnek, ahol tanulnak és nap mint nap mozognak.

Érdemes-e több tanórát rászánni az elbeszélte történelmen alapuló mikrotörténeti kutatásokra?

Voltak olyan tanáraink, akik szakkör keretén belül vezettek be minket az ilyesfajta történelembe. Ez igazán akkor volna jó, ha be lenne iktatva a tantervbe, a minisztériumban előírnának órakereteket, és köteleznék a tanárokat az interaktívabb órákra. Valamilyen oknál fogva sok tanár ezt nem vállalja be, viszont ha kötelező, akkor nincs választási lehetőség. Valahogy a jót néha kényszeríteni kell.

Tehát ez valamiféleképpen kihívásnak is tekinthető.

Igen, mert a tanárnak is utána kell néznie a dolgoknak. Ha ezt a rendszert bevezetnék, nekem például Szabadka történelmének kellene utánanéznem tüzetesebben. Még kifizetődőbb lenne, ha az ilyen órákat blokkban tartanánk, mivel akkor ki lehetne menni, megnézni azt a bizonyos épületet, szobrot, utcarészletet. Ez azért lenne jó, mert akik itt tanulnak, vagy főleg itt élnek, mindjárt másképp néznének a saját városukra, amikor végigmennek az utcán, egyik-másik házról tudnak valamit. Az a ház a továbbiakban már nemcsak egy ház lesz a sok közül, hanem magukénak tudják érezni a körülöttünk, bennünk élő történelmet.